

◀ (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_27.html) ^{Índice} (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5.html) ▶
 (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_29.html)

—97→

△▽ Ressenyes

—98→

△▽ Estudis gramaticals 1. *Working papers in linguistics*

Amadeu Viana

Publicacions del Departament de Filologia Hispànica de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1984. 388 pàgines.

Es podrien recollir les notes esparses que anunciaven la nova orientació de la gramàtica generativa a la segona meitat de la dècada dels setanta. Carlos P. Otero en donava un petit tast al seu recull de 1979¹⁶⁹ (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_17.html#N_169_), per exemple, sense que aquelles notes poguessin considerar-se l'inici d'un programa. Igualment, Gemma Rigau, a la seua *Gramàtica del discurs* (Bellaterra, 1981), en feia alguns comentaris descriptius però no és fins prou recentment que s'arriba a entendre que els camps d'anàlisi han canviat substancialment, i que la teoria comença d'ésser difosa (escrita) i accessible. Les revistes franceses i italianes incorporen descripcions d'aspectes generals o traduccions d'articles importants que han mostrat la seua viabilitat al llarg dels primers anys dels vuitanta: per exemple, *Lingua e stile* incorpora un resum (en anglés al número 4, de l'any 1980; la revista *Communications*, interdisciplinària i qualificada, dedica el número 40 (1984) a la sintaxi. El mateix any 1981 -clau pel llibre de Chomsky, *Lectures on Government and Binding*- ix en francés un resum crític al número 24 del DRLAV, intitulat, amb sentit de l'humor *La clôture chomskyenne*. En castellà, Violeta Demonte publicà l'any 1983 a la revista *Verba* (número 10) un article amb els principis de la nova orientació. Les hipòtesis centrals es basaven en el que s'ha anomenat, seguint el llibre de Chomsky, la

teoria del Règim i el Lligam. En català, Joana Rosselló redactà un article informatiu per a la revista *Llengües en contacte*, pel desembre del 1984. Deuen haver més coses. La tònica, doncs, és un conjunt de publicacions molt recents, i una associació, el GLOW (Generative Linguistics in the Old World), que tracta de posar en comú els treballs dels darrers anys.

És realment en aquesta línia que s'inscriu l'eixida dels ESTUDIS GRAMATICALS, una publicació del Departament de Filologia Hispànica de la Universitat Autònoma de Barcelona, segurament el primer volum compacte de la nova tendència, per ací. S'ha de dir que els ESTUDIS GRAMATICALS no són cap treball de resum de la teoria, sinó un conjunt d'articles que en participen. Inclou ponències en castellà, català i anglés, del I^r. Col·loqui Internacional de Lingüística Teòrica i Llengües Romàniques, —99→ celebrat a Sitges, l'any 1983. Com que és difícil comentar un per un els treballs inclosos al volum, tractaré de donar una visió general del marc en què cal discutir-los, que considere prioritari¹⁷⁰ (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_17.html#N_170_). Finalment faré un petit resum dels temes abordats.

L'empresa de la gramàtica generativa¹⁷¹ (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_18.html#N_171_) s'ha caracteritzat per la inquietud constant de la recerca, i el que és més important, per la precisió amb què ha formulat el que és una hipòtesi de treball, en sintaxi: la idea d'*agramaticalitat*, adoptada avui escolarment ací i allà com a eina de treball, ha demostrat ésser una de les peces fonamentals en aquest joc. És clar que hi ha hagut contrapartides serioses: la imprecisió terminològica amb què ens han arribat les traduccions, la discussió lenta i enutjosa d'alguns aspectes, etcètera. És lògic esperar que, en tot cas, continui havent-hi un aire obert en la investigació, i més ara que els principis teòrics s'han concretat i reduït, i que poden incorporar molts aspectes diversos.

Algunes de les hipòtesis que s'han revelat pertinents en la nova inspiració del model chomskyà eren ja latents en els treballs inicials, sense tenir una forma precisa. Per exemple, *Language and Mind* (1968) incloïa unes notes referides a l'anàlisi de les preguntes, de l'estil següent:

(1) Et va suggerir la idea que anessis a Mallorca

(2) Et va suggerir que anessis a Mallorca

(1') *On* et va suggerir la idea que anessis?

(2') *On* et va suggerir que anessis?

En el cas (1)-(1') la pregunta no pot afectar un element de l'oració incrustada. L'explicació, de manera senzilla, és que l'element interrogatiu (format originalment en el lloc del complement preposicional, *a Mallorca*) no pot travessar el sintagma nominal de què depén l'oració subordinada (*la idea*). Com que aquest SN no és a (2)-(2'), la interrogació sí que pot desplaçar-se cap al començament i l'oració és interpretable. Aquestes qüestions serien abordables amb principis prou generals de la nova teoria, i desenvolupades posteriorment, donen un petit tast del nou plantejament.

Un altre dels temes és el canvi de la notació. Els "arbres" han estat substituïts per la simple escriptura de constituents, i només s'hi recorre en casos molt concrets. La raó la trobem en l'article de Chomsky que ha estat considerat com el primer de la nova època, *Conditions on Transformations* (1973), on l'autor adopta l'aparat teòric de les transformacions -els constituents arrengrats, amb indicacions dels contextos en què apareixen- com a descripció mínima de les oracions. En els casos anteriors,

(1'') [+ QU [cl SV [SN [QUE pro SV t]]]]

(2'') [+ QU [cl SV [QUE pro SV t]]]

Bé, doncs: les *condicions* regulen les transformacions, de manera que no cal establir cada vegada els passos, sinó saber si les transformacions compleixen aquestes condicions. En el cas que ens ocupa, resulta —100→ que (1'') no les compleix, perquè l'element interrogatiu *travessa* una oració que està dins d'un sintagma nominal, com hem dit. La traça (*t*) indica el lloc que ocupava l'element interrogatiu (+QU), i és un refinament de la teoria. Les *condicions*, en principi, no impedeixen que la interrogació creue una sola oració (*que...*), de manera que (2'') no quedarà bloquejada.

Hi ha moltes altres coses: les *condicions* es complementen amb nocions teòriques com la del comandament (que fa generalitzacions sobre els "arbres") i d'altres que són en curs d'ajustament a hores d'ara: la més important, que sembla donar coherència a la teoria, és el principi de les categories buides, que comentarem breument.

Les *Conditions* vingueren reforçades per dos treballs importants de Jackendoff, que serviren en bona part per tancar la polèmica sobre el lèxic: un que ajustava la descripció de les regles de base (*X Syntax: a Study of Phrase Structure*, 1977), i un altre de semàntica que iniciava una sèrie de recerques complementàries, com la localització del subjecte de l'infinitiu -el famós "control"-, la interpretació semàntica dels adverbis, i la pronominalització (*Semantic Interpretation in Generative Grammar*, 1972).

Els articles decisius foren els que precediren l'estada de Chomsky a Itàlia, i l'any 1981, les *conferències de Pisa*, esmentades abans pel seu títol. Com s'ha dit, aquest text és el punt de referència de la nova època, com abans ho foren els *Aspects*. El llibre, que és un garbuix de referències creuades i de repeses de temes, discuteix els components de la nova orientació. La innovació que ofereix possibilitats interpretatives molt completes és, segons sembla, el principi de les categories buides. Per fer-ne un tast, el problema del subjecte de l'infinitiu, en una oració com,

(3) El va deixar anar a la platja

es resoldria de la següent manera: l'infinitiu apareix en oracions que no tenen marques temporals ni de concordança, i per tant, el seu subjecte serà una categoria buida, perquè no té cap realització fonètica. Les traces (*t*) de què parlàvem adés també són categories buides. Uns principis generals s'encarregaran de regular l'aparició d'aquests elements, segons lleis precises. En el cas de (3), la categoria buida és un element pronominal (en la mesura que ha de posseir trets gramaticals com gènere, nombre i persona), i anafòric, que és una manera de dir que ha de quedar lligat a un altre constituent, en la categoria que el regeix. Les condicions en què una anàfora pot referir-se a un antecedent són estipulades per la teoria del control. Haurem de tenir en compte que podríem trobar-nos casos de referències arbitràries, com ara el subjecte de l'infinitiu en l'oració següent:

(4) És impossible guanyar el partit

¿Què especifica, doncs, aquesta misteriosa teoria del control? En el cas de (3), obliga al subjecte de l'infinitiu, la categoria buida PRonominal, a correferir amb l'objecte directe del verb de l'oració matriu. És clar que la casuística ací és prou complicada. Noteu que a (3) l'objecte directe i l'oració subordinada són indispensables, que és una de les condicions del control. Aquest també haurà d'explicar si la correferència és obligatòria o opcional. En el cas de (3), és obligatòria, i el subjecte de l'infinitiu (PRO) correferirà amb el clític *el*, que ocupa el lloc de l'objecte directe a l'oració matriu.

Com veiem, s'arriba així a resultats descriptius prou complets, i la teoria té un alt poder de predicció. En tot això, sembla que els nous centres d'interès dependran en gran mesura de les discussions que sorgeixin i dels problemes que se sàpiguen plantejar. Un camp que s'ha obert recentment és el de les variacions —101→ paramètriques, és a dir, el conjunt de propietats sintàctiques relacionades en diverses llengües, i ja hi ha alguns resultats que afecten sobretot les llengües romàniques. Els ESTUDIS GRAMATICALS contribueixen¹⁷² (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_18.html#N_172_) en bona mesura a aquesta recerca i és del tot profitós que el ventall de temes estudiats sigui tan ampli, com mostra una breu ullada a l'índex; en faré un petit resum: A. Bartra presenta en primer lloc un enfocament de la passiva en el marc de la teoria del Règim i el Lligam, que fa precisions detallades sobre el capteniment dels sintagmes agents en català; J.M. Brucart analitza segons el principi de les categories buides el problema del "buidament" en les estructures coordinades, fins ara tractat com un cas d'elisió; W.N. Elliot relaciona també les categories buides amb l'extracció d'elements dins d'un sintagma nominal, i amb el clíctic *en* en francès; P. Hirschbüler i M.L. Rivero esbrinen l'estatus dels complements dels verbs de percepció en català; C. Picallo fa unes prediccions interessants sobre la referència disjunta en el context de les oracions interrogatives indirectes en català; J. Schrotten fa un parell d'enfocaments dels pronoms relatius en castellà, i finalment E. Torrego repassa, tot comparant-les amb l'anglès, les oracions que anomena "existencials" amb *haber*, en castellà.

Aquest resum dóna idea del caràcter aplicat dels estudis de gramàtica generativa i de la diversitat dels interessos, coses totes dues manifestes en el context de la nova orientació de la teoria. És veritat que aquesta és força més complicada del que he suggerit, però bé havíem de donar notícia del canvi. Esperem que aquesta pionera i encertada publicació de la Universitat Autònoma, ben *up to date*, tingui una continuïtat en el futur.

Amadeu Viana
 Estudi General de Lleida
 Setembre, 1985

◀ (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_27.html) [Índex](#) (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5.html) ▶
 (dcd8dc22-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_29.html)

Fundación Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (/fundacion/)

Mapa del sitio (/mapa-web/) Política de cookies (/cookies/) Marco legal (/marco-legal/)